

REMISSVAR

Vår Demokrati – värd att värna varje dag (SOU 2022:28)

Saco har tagit del av "Vår demokrati – värd att värna varje dag" (SOU 2022:28) och vill härmed lämna ett yttrande. Saco har även undertecknat Deklarationen för en stark demokrati.

Sacos sammanfattning och övergripande synpunkter

Saco tillstyrker kommitténs förslag, men har följande synpunkter:

- En nationell demokratifunktion som inrättas på en redan befintlig myndighet är välkommet. Det är bra att den får en samordnande funktion och att länsstyrelserna har ett långsiktigt perspektiv på demokratiinsatserna. Arbetet bör också ha särskilt fokus på hur man ska nå ut till medborgarna med demokratifrågorna, särskilt de som står längst bort från demokratin och socioekonomiskt svaga grupperna. Skolans demokratiuppdrag är viktigt i detta avseende.
- Ett aktivt medborgarskap genom kunskapslyft för demokratin är bra. Betänkandets förslag utgår dock endast från myndigheternas demokratiuppdrag, men inte hur civilsamhällets demokratiarbete stärks. Här vill Saco lyfta de fackliga organisationers unika roll i samhället och bärare av demokratin. Det är angeläget att man i det fortsatta arbetet med demokratifrågorna även beaktar detta, särskilt mot bakgrund av att fackliga rättigheter ifrågasätts alltmer globalt.
- Den akademiska friheten är nödvändig för demokratins utveckling och de akademiska professionernas integritet i utövandet är viktiga aspekter av demokratin.

Motivering till Sacos synpunkter

Saco delar kommitténs vision och mål för arbetet om ökad kunskap och engagemang från medborgare i det demokratiska samtalet samt att fler tar tydligare ställning för demokratin som styrelseskick.

Fackföreningarnas unika roll i demokratin

Antalet demokratier krymper i vår omvärld. Symptomatiskt har utrymmet för de fackliga rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i arbetslivet förvärrats globalt. I tider av sådana världsomspännande strömningar är Sverige inte fredad från dessa tendenser. Till exempel är strejkrätten skyddad i ILO:s kärnkonventioner, men ifrågasätts alltmer internt inom ILO. Det urholkar de fackliga rättigheterna och kan få vida konsekvenser för fackföreningarna och i förlängningen den svenska demokratin. Det behövs därför en vital diskussion med medborgare om hur demokratin ytterligare kan stärkas och skyddas.

Saco hade gärna sett att kommittén betonat ytterligare civilsamhällets betydelse för demokratin. Fackliga organisationers spelar en viktig roll för utvecklingen av demokratin. Under de hundra år som Sverige har varit en demokrati har fackliga organisationer varit en viktig pelare för att upprätthålla mänskliga rättigheter och demokrati. Demokratins framväxt har skett i samspel med arbetstagares ökade krav på inflytande på arbetsplatserna. Därför är den sociala dialogen och den svenska partsmodellen en central och vital fråga för svensk demokrati. För att stärka och skydda demokratin krävs närvaro såväl nationellt, som regionalt och lokalt. Akademikerförbundet SSR betonar att fackliga organisationer är närvarande i hela landet och har en unik möjlighet att nå och kommunicera direkt med medlemmarna också i frågor om demokrati.

Det är angeläget att man i det fortsatta arbetet med demokratifrågor även beaktar detta, särskilt mot bakgrund av att fackliga rättigheter ifrågasätts alltmer globalt.

Tydligare inkludering av civilsamhället i demokratiarbetet

Betänkandets förslag syftar till att sprida kunskap om svensk demokrati och öka deltagandet i det demokratiska samtalet. Utgångspunkten är att Sveriges demokrati står sig stark, vilket den också är. Kommitténs

informationsarbete om demokratin har varit bra, men i analysen hade olika former av risker för inskränkningar av demokratin kunnat belysas mer. Betänkandets förslag utgår endast från demokratiuppdraget hos myndigheter som lyder under statsmakten, men inte hur civilsamhällets demokratiuppdrag stärks. Det är därför viktigt att de övriga spår som har påbörjats för att stärka demokratin fortsätter, till exempel den grundlagsutredning som nu pågår.

De förslag som betänkandet innehåller är bra, som inrättande av en nationell demokratifunktion och förtydligande av myndigheternas demokratiuppdrag samt länsstyrelsernas långsiktiga demokratiuppdrag. Det är också bra att den nationella demokratifunktionen får en samordnande uppgift mellan myndigheter, men arbetet bör också inkludera civilsamhällets roll för att nå ut till medborgarna, särskilt de som står längst bort från demokratin och socioekonomiskt svaga grupperna.

Skolans demokratiuppdrag har en viktig uppgift i detta arbete. Men det saknas en gemensam bild, tid och resurser till skolan samt att hela styrkedjan följs upp för uppdraget, som Lärarnas Riksförbund också påpekar. Det är välkommet att kommittén föreslår att Skolinspektionen ska göra en kvalitetsgranskning av hur arbetet om demokrati fungerar i grundskolan och i gymnasieskolan. Förslaget att låta Skolverket utvärdera huruvida skolan tillåts bjuda in politiska partier till skolan är också viktig, eftersom utfallet av bestämmelserna har sett väldigt olika ut på olika skolor.

Akademisk frihet nödvändig i en demokrati

Saco organiserar medlemmar med akademiska yrken. En gemensam utgångspunkt för våra medlemmar är att professionerna baseras på vetenskaplig kunskap och beprövad erfarenhet. Denna princip innebär att kunskapsutvecklingen måste vila på akademisk frihet. Varje inskränkning av den akademiska friheten innebär en begränsning i utövandet av våra professioner. Den akademiska friheten och de akademiska professionernas integritet i utövandet är således nödvändiga aspekter av demokratin.

Saco har tagit del av Lärarnas Riksförbunds remissyttrande, som skickats in direkt. Akademikerförbundet SSR:s remissyttranden biläggs.

Saco, som ovan

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Laila Abdallah
Utredare